

Nr 210

Av fröken **Elmén m. fl.**, om *samhällets åtgärder mot personer som anträffas berusade på allmän plats.*

(Lika lydande med motion nr 232 i Första kammaren)

Frågan om den lämpligaste formen för åtgärder mot gatufyllerister har länge diskuterats. Det har därvid *dels* ifrågasatts, om det är lämpligt att utdöma straffpåföljd vid offentligt fylleri (särskilt som många av fylleristerna tydligen är långt avancerade alkoholmissbrukare), *dels* förordats, att vederbörande i samband med ett omhändertagande i stället för bötespåföljd skulle göras till föremål för viss social och medicinsk utredning och i anslutning därtill nykterhetsvårdande åtgärder. För en sådan, såsom adekvat ansedd, samhällsreaktion mot fyllerister skulle erfordras, att dessas tillfälliga omhändertagande sker inom en särskild, speciellt för ändamålet anordnad organisation med lokaler, som är mera lämpade för detta ändamål än polisens arrestlokaler. Genom den antydda ändringen av formen för samhällsreaktionen vid gatufylleri — motiverad av både humana och rationellt vårdmässiga skäl — skulle risken för misstag vid gatufylleriets bekämpande kunna minskas. Personer, som lider av sjukdom men uppfattats såsom berusade och därför omhändertagits, skulle genast kunna beredas medicinsk behandling och likaså uppkommande komplikationer under vederbörandes omhändertagande kunna lättare upptäckas och sakkunnigt behandlas genom tillgång till speciell personal för omhändertagandet.

I yttrande den 19 december 1953 över straffrättskommitténs förslag till brottsbalk (SOU 1953: 14) påyrkade strafflagberedningen en ändring av samhällsreaktionen vid gatufylleriet av den art, som här skisserats. Då vad beredningen därvid anförde innehåller det i diskussionen rörande hithörande problem hittills fullständigast utarbetade förslaget, förtjänar ett huvudavsnitt av ovannämnda yttrande att här återgivas:

Intet tvivel råder om att den akuta alkoholförgiftningen, ruset, medicinskt sett är en sjukdom, väl känd till uppkomst, yttringar och förlopp. Utgående härifrån bör man i fråga om personer vilka såsom berusade omhändertages å allmän plats söka träffa åtgärder som skyddar den berusade för nära till hands liggande komplikationer, säkerställer hans snara tillnyktrande och underlättar en undersökning huruvida han bör bli föremål för vårdåtgärder enligt nykterhetslagstiftningen eller på annan väg, men som dessutom är så beskaffade att de bildar verksamma motiv mot upprepning av beteendet. Rätt utformade bör dessa åtgärder, åtminstone i städerna, kunna icke oväsentligt bidra till nedbringandet av det offentliga fylleriets. Härför erforderliga lagstiftningsåtgärder bör genomföras i samband med

den nya nykterhetsvårdslagstiftning, som inom inrikesdepartementet planeras på grundval av 1948 års betänkande med förslag till lag om nykterhetsvård m. m. Denna åsyftar bl. a. angripande i begynnelsestadiet av alkoholmissbruk. Den ger på ett mera markant sätt än nu gällande lagstiftning uttryck åt en strävan, att alkoholmissbruk skall i görligaste mån uppdagas och stävjas. Varje fylleriförseelse skall av polis- och åklagarmyndighet anmälas till nykterhetsnämnd. Det anses som synnerligen betydelsefullt att nämnden på ett tidigt stadium kommer i kontakt med missbrukaren. Härigenom främjas förutsättningarna för ett gott behandlingsresultat.

Det är tydligt att ett omedelbart omhändertagande för undersökning av varje fyllerist skulle skapa gynnsammare betingelser än för närvarande för en effektiv vård, där sådan visar sig vara erforderlig. Tidpunkten synes också vara lämplig att föreslå en mera radikal men dock human reaktion mot det offentliga fylleriet, då från alla håll omvittnas att krafttag nu måste vidtagas för alkoholmissbrukets bekämpande.

En utgångspunkt för en reform i denna riktning erbjuder det omhändertagande genom polisens försorg av berusade personer på allmän plats som sedan länge praktiserats med stöd av 1841 års förordning mot fylleri och dryckenskap och polisinstruktionen. Omhändertagandet bör emellertid ej begränsas till att avse allenast den omhändertagnes tillnyktrande utan organiseras på ett från medicinsk synpunkt mera tillfredsställande sätt. Enligt strafflagberedningens mening bör kliniker anordnas för de berusade personer som anträffas på offentlig plats eller eljest av polismyndighet måste omhändertagas. I Stockholm, för att ta ett exempel som kan bli inspirerande men inte normerande för åtgärder i mindre städer och samhällen, har redan verkställts utredning angående en polisklinik, vilken kan tjäna till utgångspunkt för en fortsatt undersökning av möjligheten att utbyta polisfinkorna för berusade personer mot läkarkliniker. Här bör en enda dylik klinik vara till fyllest, då klientelet förmodligen kommer att transporteras per bil. I undantagsfall kommer naturligtvis att dit införas även sådana personer som förefaller polisen berusade men som vid närmare undersökning visar sig lida av någon annan sjukdom och därför omedelbart bör överföras till vanlig sjukvårdsinrättning.

Kliniken bör ha en enkel utrustning, icke på något sätt jämförbar med den som förekommer i ett modernt sjukhus, men den bör stå i nära lokal kontakt med ett sådant för omedelbart överförande av fall som kräver skyndsamt ingripande. Tiden för kvarhållandet å kliniken får lämpas efter fallets egenart. Lagbestämmelser härom måste bli nödvändiga. Förstagångsfylleri torde i allmänhet kunna behandlas på annat sätt än recidivfall. För att möjliggöra kontroll över behovet av kvarhållande bör bevisning om berusningens grad vid intagningen — blodprov, anteckning om närvarande vittnen — tillvaratagas. Då resurser i lokaler och personal icke i ett slag kan åvägbringas för genomförande av ett långtgående vårdprogram, kan man från början icke uppfylla alla de önskemål som kunde synas rationella.

Av kliniktiden torde i regel omkring ett dygn åtgå för avlägsnande av den intagnes rus- och bakrussympptom samt personlig anpassning. Såväl av medicinska skäl som för ett inhämtande av nödiga upplysningar om den intagne och hans konfrontation med dessa upplysningar torde i många fall — men icke alltid — vara erforderligt att han kvarstannar å kliniken ytterligare någon eller några dagar. Läkaren, assisterad av en representant för nykterhetsnämnden, bör ägna all möjlig tid till ingående samtal med den undersökte och i samråd överenskomma om arten och formen för den kontakt, som under den närmaste framtiden bör etableras mellan denna och nykterhetsnämnden. Där fortsatt nykterhetsvård erfordras, bör det ankomma på nämnden att omedelbart åvägbringa sådan.

Olika meningar har uttalats om lämpligheten av att avkräva å klinik in-tagen vårdavgift. Särskilt har allmänpreventiva hänsyn åberopats som skäl för en hög sådan avgift.

När klinikvård äger rum, torde i stor utsträckning eftergift av åtal för förargelseväckande beteende komma att tillämpas. Vid kvarhållande å kliniken i flera dagar bör åtal eftergift vara regel. I orter där klinik ej kan anordnas torde man få räkna med att åtal för förargelseväckande beteende ifrågakommer i större utsträckning än där klinik finns. Att vårdmöjligheterna måste bli växlande å skilda orter kan icke anföras som skäl mot att effektivisera samhällsvården där den bäst behövs och effektivt motarbeta fylleriet där det framträder starkast.

Ovan skisserade lösning åsyftar:

1. att avlägsna en ineffektiv och skadlig straffform;
2. att ge omedelbar vård åt den berusade och skapa en utgångspunkt för vidare nykterhetsfrämjande åtgärder, om sådana erfordras;
3. att i ett psykologiskt känsligt ögonblick ingripa med väl avvägda medel ågnade att förebygga fortsatt missbruk av rusdrycker;
4. att i allmänhet skapa ett kraftigt återhållande motiv mot självsvåldiga och farliga alkoholvanor, samt
5. att i den allmänna opinionen väcka insikt om den allvarliga innebörden i en fylleriförseelse.

Vad ovan har sagts om behandling av den som på allmän plats uppträder berusad äger även tillämpning på det fall att berusning har haft annan orsak än förtäring av starka drycker.

Strafflagberedningens ordförande, framlidne presidenten Karl Schlyter har också i en skrivelse till statsrådet och chefen för socialdepartementet den 9 november 1956 erinrat om beredningens yttrande och förslag. Någon reform av här åsyftad art har dock inte genomförts eller aviserats, vilket är så mycket mer anmärkningsvärt som man på vissa håll utomlands redan tillämpar ett annat och effektivare sätt för gatufylleristers tillfälliga omhändertagande och behandling eller planerar en reform i antydd riktning. Vad som aktualiserat denna motion är framför allt upplysningen, att en så väsentlig del av gatufylleristerna utgöres av recidivister, som uppenbarligen icke återföres till ett nyktert liv eller nämnvärt hindras i sitt för bl. a. trafiken riskabla alkoholmissbruk genom några timmars omhändertagande i otillfredsställande former vid akuta rustillstånd och därefter utdömda bötespåföljder.

Den höjning av standarden på polisens arrestlokaler, som på sina håll åstadkommits som ett resultat av den efter förslag av polisarrestutredningen (SOU 1955: 54) år 1958 genomförda skärpningen av lagstiftningen om behandlingen av häktade och anhållna m. fl., har inte medfört någon förändring i princip av de otillfredsställande samhällsåtgärderna mot gatufylleriet. Vad särskilt gäller 7 § förordningen den 16 november 1841 emot fylleri och dryckenskap, enligt vilken paragraf frihetsberövande av gatufyllerister nu sker, fordras att fylleristen återvunnit »sina sinnens bruk» för att han skall kunna frigivas. Hittills har detta ansetts erfordra 4 å 5 timmars förvaring. Professor Leonard Goldbergs och hans medarbetares epokgörande rön rörande s. k. posttraumatiska effekter (rubbning av bl. a. balansfunktionen i

innerörat), vilka kvarstår relativt lång tid efter att alkoholen försvunnit ur kroppen och vilka därför självfallet har stor praktisk betydelse för beteendet, har inte tilldragit sig tillbörlig uppmärksamhet i detta sammanhang och inte lett till de konsekvenser vad gäller t. ex. tidslängden för gatufylleristers omhändertagande, varom dessa rön synes giva tydlig anvisning. Enligt dessa rön torde en fyllerist inte kunna anses ha återvunnit »sina sinnens bruk» redan efter ovan angivna förvaringstid.

Hela frågan om de lämpligaste formerna för gatufylleristers omhändertagande och samhällets åtgärder i övrigt vid gatufylleri är enligt vår mening av humana och sociala skäl nu förtjänt av att göras till föremål för offentlig utredning, vars resultat sedan får läggas till grund för reformer.

Med stöd av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast möjligt av frågan om reformerade former för samhällets åtgärder mot berusade personer på allmänna platser.

Stockholm den 24 januari 1962

Brita Elmén

Daniel Wiklund

Gustaf Kollberg

i Stockholm

Manne Ståhl

Wald. Svensson

Einar Rimmerfors

Eric Nelander

C. W. Carlsson

Mac P. Hamrin

i Kalmar